

Amsterdam 1954, de destijds Nieuwe Vleugel van het Stedelijk Museum.

Stedelijk Museum

Wederopbouw en barbarij

Het einde van de eertijds Nieuwe Vleugel van het Stedelijk Museum was weinig verheffend: de directeur denderde per bulldozer binnen, de wethouder gooide een steen door de ramen

Het Stedelijk Museum Amsterdam — de oudbouw wel te verstaan — heropent op 28 augustus voor enige maanden zijn deuren. Menig bezoeker zal dan onwillekeurig even denken aan de verdwenen Nieuwe Vleugel. Inmiddels verrijst op deze plaats, aan de Van Baerlestraat, de nieuwbouw door Benthem Crouwel Architecten.

De bescheidener ogende Nieuwe Vleugel, geesteskind van de legendarische naoorlogse directeur Willem Sandberg, was niet geliefd bij zijn opvolgers. Een en ander blijkt uit het pittig getoonzette boek dat kunsthistoricus Paul Kempers aan zijn opkomst en ondergang wijdde.

Gijs van Tuyl, toen nog directeur van het gesloten museum, denderde op 9 oktober 2006 per bulldozer de Nieuwe Vleugel van het museum binnen. Vervolgens mikte Caroline Gehrels, PvdA-wethouder cultuur en sport, een steen door een ruit van het toen 52-jarige gebouw. Zo'n barbaarse behandeling had het symbool van museale wederopbouw niet verdiend.

'Wat een door de communicatieafdeling georchestreerd triomfmoment moest worden, liep uit op een pr-technisch debacle', aldus Kempers. De naar cultuurbarbarij riekende actie maakte duidelijk dat niemand nog wat ophad met de uit idealisme voortgekomen zijlichtvleugel.

Sandberg bedacht de Vleugel toen hij op studiereis langs musea in de VS en Brazilië zag hoe

lichtvoetig je kunst kon exposeren. Niet in verstikkende kabinetjes maar op halve, speels geplaatste schotten, haaks op de ramen waardoor de bezoeker heel natuurlijk, dus prettig, door de expositie kon dwalen. Heel anders werkte het heilig bovenlicht in het oude museumdeel van het Stedelijk, dat bezoekers de onprettige sensatie bezorgde dat ze bespied werden door een alziend oog, vond Sandberg. Dit bovenlicht is in aangepaste vorm teruggekeerd in de oudbouw.

Beïnvloed door het Modernisme tekende Sandberg bij thuiskomst zelf het ontwerp, voor het interieur bijgestaan door de 'gematigde' modernist F.A. Eschuaizer. De oorlog die toen in Korea woedde, had de staalpijlen dusdanig hoog opgejaagd dat men bij de bouw moest afzien van stalen dragers. In plaats daarvan kwam beton, hetgeen de constructie niet ten goede kwam.

Het 'aquarium' of 'autoloze autoshowroom', waar, door het overvloedige daglicht, 'binnen buiten was', bestemde Sandberg voor verschillende uitingen van kunst en vormgeving. Het ging hem om meer dan de noodzakelijke uitbreiding van het museum. De transparantie van de nieuwbouw moest passanten binnenlokken.

Sandberg zag in de VS en Brazilië hoe lichtvoetig je kunst kon exposeren

De riante lichttoetreding in de Vleugel leende zich uitstekend voor het in de ruimte sokkeloos tonen van sculpturen en toegepaste kunst. Sandberg exposeerde er Picasso's monumentale anti-oorlogsschilderij *Guernica*, fotografie, Edward Steichens legendarische 'Family of Man' groeps-expositie, of Scandinavisch design.

Pijnlijk was het waarschuwingbordje bij exposities van kunstenaarsverenigingen waarop de directie verklaarde 'niet verantwoordelijk te zijn voor de getoonde kunst'. Zelfs Sandberg, die in het kunstenaarsverzet tijdens de Tweede Wereldoorlog nota bene met de verenigingen had samengewerkt, was hun plichtmatige landschapjes en stillevens liever kwijt dan rijk.

Sandbergs opvolger Edy de Wilde vond in de jaren zeventig het overbruggen van dergelijke barrières tussen publiek en museum maar onzin. Hij liet de Vleugel vaak blinderen. Vanaf de Van Baerlestraat scheen de zon fel naar binnen. Architect Maarten Kloos zegt in het boek dat een 'echte functionalist het gebouw een kwartslag gedraaid had om dit te voorkomen'. De vleugel was bedoeld om te experimenteren maar 'experimenten kunnen tenslotte ook verkeerd uitpakken'.

Chris Reinewald

Paul Kempers, *'Binnen was buiten. De Sandbergvleugel Amsterdam'*. Valiz Uitgevers, Amsterdam 2010, 224 blz., € 19,50